

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลกับการบริหารสถานศึกษา

Digital Leadership and School Administration

มาลัย วงศ์ฤทัยวัฒนา¹, ภาณุวัฒน์ ภักดิ์วงศ์² และ ไชยรัตน์ ปราณี³

Malai Wongruethaiwattana¹, Panuwat Pakdeewong², and Chairat Pranee³

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์¹

Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University¹

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์²

Faculty of Education, Srinakharinwirot University²

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์³

Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University³

E-mail: khunadd1775@gmail.com¹, panuwat_pakdeewong@hotmail.com², chairat.p@nsru.ac.th³

Received March 6, 2024; Revised April 28, 2024; Accepted April 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ 1) ลักษณะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหาร และ 2) ทิศทางการขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันกับองค์กรอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ดังนี้ 1. ลักษณะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารนั้น ภาวะผู้นำที่เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารและขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) การกำหนดว่าสิ่งใดและที่ใดที่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง 2) การวางแผนในการเปลี่ยนแปลง 3) การส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรในองค์กร ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลง 2. ทิศทางการขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องรู้จักการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมได้อย่างหลากหลาย เพื่อให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำยุคดิจิทัลจะสามารถทำให้การดำเนินงานภายในองค์กรเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้นได้ โดยต้องคำนึงถึงด้านต่าง ๆ คือ 1) ด้านกลยุทธ์และวิสัยทัศน์ขององค์กร 2) ด้านความสามารถของบุคลากรในองค์กรดิจิทัลต้องมีความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยี การคิดเชิงออกแบบ และการทำงานแบบยืดหยุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) ด้านวัฒนธรรมองค์กร ต้องมีความพร้อมในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และมีความยืดหยุ่นในการดำเนินการ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; ยุคดิจิทัล; การบริหารสถานศึกษา

Abstract

The academic article aimed to present 1. The characteristics of school administration in the digital era of leadership that affect executive leadership and 2. The characteristics of school administration in the digital era of leaders, including the direction of driving school administration in the digital era, which has high competencies for competition with other organizations efficiently and effectively. 1. The characteristics of the school administration in the digital era of leadership. The leadership was important in the administration, and the driving organization successfully consisted of 1) defining which was needed changing, 2) planning for changing, and 3) promoting personnel in the organization to know about digital technology, which was the role for changing. 2. The direction of effective school administration in the digital era. The administrator must know the various usefulness of technology or innovation related to the change. The administrator who had the leadership in the digital era could operate in the organization efficiently and effectively by realizing other factors were: 1) the strategy and the vision of the organization; 2) the capacity of personnel in the organization to know the various usefulness of technology, design thinking, and flexible working effectively; and 3) the organizational culture, which had the readiness for change and flexibility in the operation.

Keywords: digital era; digital era; school administration

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงท่ามกลางโลกในยุคปัจจุบันที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ นวัตกรรม องค์ความรู้ ทำให้องค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ต้องเผชิญหน้าและพร้อมที่จะพบกับความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงใหม่ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะมองได้ว่ามีทั้งวิกฤตและโอกาสในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทั้งรูปแบบและมิติต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การศึกษาสภาพแวดล้อม รวมถึงการดำรงชีวิตในปัจจุบันของมนุษย์ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดจิตสำนึกที่ดีเพื่อสังคมที่ยั่งยืน เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับประชาชนให้มีสมรรถนะที่เพียงพอสำหรับการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ต่อไป พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 4 ตรีให้ความหมายของ “การศึกษา” ไว้ว่าหมายถึง กระบวนการทางการศึกษาและการพัฒนาทักษะที่มุ่งเน้นการเรียนรู้และพัฒนาความรู้ตลอดระยะเวลาของชีวิตโดยมุ่งเน้นให้บุคคลและสังคมมีความเจริญทางสติปัญญาและทักษะต่าง ๆ เพื่อสร้างสังคมที่มีความเข้าใจและปรับตัวได้ต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาวะทางสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมาตรา 6 ระบุว่าการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาทุกด้านของบุคคลเพื่อให้เกิดคนไทยที่มีคุณธรรมและความเป็นมนุษย์ที่ดี สมบูรณ์ทั้งร่างกาย

จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี (Ministry of Education, 2019) การศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับยุคดิจิทัลและการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการที่เทคโนโลยีเชื่อมโยงเข้ากับสังคมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและวิธีการเรียนการสอนในระบบการศึกษา (Office of the National Economic and Social Development Council, 2018) มีการนำดิจิทัลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น โดยการส่งเสริมสนับสนุนการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการบริหารและการเรียนที่ทำให้นักเรียนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ อันจะช่วยให้เกิดการพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา ผู้บริหารหรือผู้นำจึงจำเป็นต้องมีภาวะความเป็นผู้นำในยุคดิจิทัล (Digital Leadership) ปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง รู้เท่าทันเทคโนโลยี ยอมรับการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ในการทำงาน รู้จักพัฒนาและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมได้อย่างหลากหลาย และควรมีความรู้ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์จากสื่อดิจิทัล มีความตระหนักรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาต่าง ๆ ของสื่อดิจิทัลในยุคปัจจุบัน รวมถึงการคิดวิเคราะห์ การมีทักษะการสื่อสาร และการจัดการข้อมูลที่สะท้อนถึงความต้องการและข้อเท็จจริงของวัฒนธรรมดิจิทัล ต่อการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริหาร นอกจากนี้เทคโนโลยียังมีผลกระทบต่อการบริหารงานของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การบริหารทรัพยากรบุคคล การบริหารอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การบริหารกิจการนักเรียน และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งงานของสถานศึกษาในทุก ๆ ด้านจะต้องมีระบบจัดการฐานข้อมูลของสถานศึกษาเพื่อการตัดสินใจในการบริหารงานของผู้บริหาร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) เพื่อสร้างระบบฐานข้อมูลสำหรับการบริหาร และการจัดการความรู้ในงานด้านต่าง ๆ

ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล คือ บุคคลสำคัญที่จะเป็นผู้นำเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารสถานศึกษาทั้งทางด้านงานวิชาการ งานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ซึ่งสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาและการบริหารสถานศึกษาด้วยตนเองตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และความคาดหวังของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา (Mrazek, 2565) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่มีความเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัล (Digital Leadership) ด้วยการปรับตัวยอมรับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ในพัฒนาการบริหารสถานศึกษา ต้องตระหนักว่าการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นทำให้เราไม่สามารถบริหารองค์กรแบบเดิมได้อีกต่อไป การที่จะบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ให้ความสำคัญกับการวางแผนกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่สามารถยืดหยุ่นในการปฏิบัติได้ รวมถึงการให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรควบคู่กับการพัฒนาองค์กร (Phonchai, 2020)

จึงเห็นได้ว่า ในโลกยุคปัจจุบันที่เรียกว่าโลกยุคดิจิทัลนั้น การบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จอย่างมีคุณภาพขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างด้วยกัน แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ “ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา” ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้นำขององค์กรจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในทุกด้านโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านนวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วตลอดเวลา ต้องมีความสามารถในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการบริหารทรัพยากรบุคคลให้บุคลากรในองค์กรเป็นผู้ที่มีความรู้ที่เท่าทัน และความสามารถใช้เทคโนโลยีเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของภาวะผู้นำยุคดิจิทัล

ผู้นำแบบดิจิทัลเป็นกลุ่มผู้นำที่พร้อมสำหรับการทำงานด้วยระบบดิจิทัล มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยง พร้อมสร้างนวัตกรรมและศักยภาพเพื่อผลักดันโอกาสและความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงไปสู่การทำงานในระบบดิจิทัล นอกจากนี้การเป็นผู้นำแบบดิจิทัลไม่ได้แทนที่ลักษณะความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพตามแนวคิดดั้งเดิมทั้งหมด ผู้นำที่พร้อมในการทำงานยุคดิจิทัลต้องมีทักษะความเป็นผู้นำแบบดั้งเดิมที่แข็งแกร่งและต้องแสดงให้เห็นว่ามีทักษะใหม่นี้ด้วยเช่นกัน ผู้นำต้องแสดงศักยภาพ ความกล้าที่จะนำและเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานได้โดยการพัฒนาทักษะเพิ่มพูนความรู้และเรียนรู้ร่วมกับผู้นำแบบดิจิทัลจากองค์กรอื่น ๆ ที่พัฒนาแล้วมาปรับประยุกต์ในการบริหารงานเพื่อขับเคลื่อนความสำเร็จขององค์กร ปัจจัยที่สร้างความสำเร็จให้แก่องค์กรนั้นย่อมหนีไม่พ้นเรื่องของภาวะผู้นำ (Leadership) ของผู้บริหารองค์กร ภาวะผู้นำถือเป็นทุนมนุษย์ของปัจเจกบุคคลที่สามารถสร้างขึ้นได้โดยไม่ยากนัก (Sukrakan, 2019) ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล หมายถึง ทักษะและกรอบความคิดที่จะเอื้ออำนวยให้บุคคลหรือองค์กรนำพาสมาชิกอื่นในองค์กรให้สามารถอยู่รอดในยุคดิจิทัลได้ ตัวอย่างของทักษะภาวะผู้นำที่จำเป็นในยุคดิจิทัลได้แก่ ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี กระบวนการที่หลายองค์กรคิดว่าเป็น “ของตาย” กลับกลายเป็นจุดอ่อนที่ทำให้องค์กรล้มเหลว เพราะฉะนั้นสิ่งที่องค์กรต้องทำให้ได้ก็คือ “การปรับตัว” ให้เหมาะสมกับยุคดิจิทัล ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีซึ่งเกิดจากสติปัญญาของมนุษย์ทำให้บริบทของการจัดการศึกษาต้องปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ซึ่งเป็นวิถีใหม่ของโลกปัจจุบันที่มีนวัตกรรมเกิดขึ้นมากมายที่เป็นโลกของดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ผู้นำที่ดีจะต้องมีภาวะผู้นำที่สามารถนำพาองค์กรให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องมีภาวะผู้นำซึ่งเป็นความสามารถด้านอิทธิพลต่อบุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่น เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายโดยใช้กระบวนการต่าง ๆ ทั้งการมีอิทธิพลต่อผู้อื่นและการมีปฏิสัมพันธ์โดยการถ่ายทอดแนวคิด เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่บรรลุผลสำเร็จ (Pakotang, 2018) ซึ่งกล่าวได้ว่า “ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล” หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่แสดงออกถึงการดำเนินงานในสถานศึกษา สามารถประยุกต์เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้

ในการบริหารงานในโรงเรียนทุก ๆ ด้านสนับสนุนครูและบุคลากรในการเชื่อมโยง การสร้างและใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการปฏิบัติงานในการเรียนรู้และการสอน เตรียมความพร้อมและให้ความช่วยเหลือครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สำหรับการวัดผลนักเรียนและวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน ใช้ข้อมูลนักเรียนในการปรับปรุงการสอน ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้แก่ครูและบุคลากร จึงอาจสรุปได้ว่า “ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล” คือ การที่ผู้นำหรือผู้บริหารองค์กรที่มีวิสัยทัศน์ต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบันมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ปรับตัวให้ทันกับนวัตกรรมเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แสดงออกให้เห็นถึงความเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และมีความสามารถที่จะประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี

คุณลักษณะของภาวะผู้นำยุคดิจิทัล

ภาวะผู้นำในการบริหารองค์กรยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย 1) มิติด้านวิสัยทัศน์ (Vision) ผู้นำต้องทำการยอมรับและนำเทคโนโลยี เข้ามาเปลี่ยนแปลงในองค์กร 2) มิตีการสื่อสารที่สร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Communication) ผู้นำในยุคดิจิทัลจะต้องทำการสื่อสารเพื่อให้บุคลากรเกิดการบรรลุวิสัยทัศน์ที่วางไว้ 3) มิตีการกระตุ้นทางปัญญา (Intelligent Stimulation) ผู้นำองค์กรในยุคดิจิทัลจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและเปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรได้ร่วมกัน แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์กร 4) มิตีภาวะผู้นำแบบสนับสนุน (Supportive Leadership) ผู้นำในองค์กรให้ความเป็นกันเองและเข้าใจความถนัดของบุคลากรในองค์กรโดยทำการเปิดโอกาสให้มีการอบรม 5) มิตีการให้ความสำคัญแก่พนักงาน (Personal Recognition) มีการให้คำชมเชย เข้าใจถึงศักยภาพและทำการสนับสนุนในด้านของความคิดให้กับบุคลากร และ 6) มิตีความหลากหลายของคนในองค์กร (Diversity) ภาวะผู้นำในองค์กรยุคดิจิทัลต้องทำการเรียนรู้ มีการเปิดโอกาส มีการยอมรับและแสดงความคิดเห็นการให้รางวัลให้กับคนต่างยุคต่างสมัย ดังนั้น การเป็นผู้นำยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีคุณลักษณะสำคัญดังกล่าวข้างต้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน (Sangpho & et al., 2017) ซึ่ง Gardner ที่เป็นศาสตราจารย์ทางการศึกษาและจิตวิทยา แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด มีผลงานการเขียนเกี่ยวกับด้านการศึกษา สรุปถึงแนวคิดพหุปัญญา (Multiple Intelligences) ไว้ในหนังสือ Frames of Mind ที่เขียนขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1988 ว่าเป็นแนวคิดที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปการศึกษาที่เน้นการพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ ผู้บริหารหรือผู้นำที่มีภาวะผู้นำจะต้องสามารถปรับตัวเองให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงโดยจะต้องมีคุณลักษณะที่มีองค์ประกอบสำคัญ และจำเป็นในศตวรรษนี้ ซึ่งจะต้องประกอบด้วย

1. ความเชี่ยวชาญ (Disciplined Mind) ความเชี่ยวชาญในการคิดเกี่ยวกับวิทยาการสาขาใดสาขาหนึ่งเป็นอย่างน้อยซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการรู้คิดที่แยกออกไปตามลักษณะเฉพาะของสาขาวิชาหรือตามภาระหน้าที่ของอาชีพหนึ่ง ๆ ที่มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอเพื่อการพัฒนาทักษะและความ

เข้าใจมีวินัยในตนเองอย่างสูง ถ้าหากปราศจากความเชี่ยวชาญในทางใดทางหนึ่งแล้วก็เสมือนว่าถูกกำหนดให้อยู่ในการควบคุมของคนอื่น

2. การสังเคราะห์ (Synthesizing Mind) ความสามารถในการรับรู้ข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่ง นำมาทำความเข้าใจและประเมินข้อมูลโดยปราศจากอคติและผสมผสานให้กลายเป็นสารสนเทศใหม่ที่มีความหมายต่อตัวผู้สังเคราะห์และผู้อื่น

3. การสร้างสรรค์ (Creative Mind) เป็นความสามารถที่อยู่เหนือกฎเกณฑ์ที่มีอยู่จิตสร้างสรรค์จึงต้องล้ำหน้ากว่าคอมพิวเตอร์หรือหุ่นยนต์ที่ซับซ้อนที่สุดอย่างน้อยหนึ่งก้าว มีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1) ความคิดริเริ่ม (Originality) 2) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) 3) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) 4) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) 5) ความเคารพ (Respectful Mind) การมองเห็นคุณค่าและความสำคัญ การตระหนักในความดีงามอันมีอยู่ในตัวคนอื่น และในสิ่งอื่นแล้วปฏิบัติต่อบุคคลนั้นด้วยความจริงใจ 5) จริยธรรม (Ethical Mind) พฤติกรรมหรือการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ จากสภาพจริงที่เป็นกุศล เป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้การบริหารสถานศึกษาดำเนินไปด้วยความราบรื่น ทำให้ผู้ร่วมงานอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (Gardner, 2006)

จึงอาจสรุปได้ว่า คุณลักษณะที่สำคัญสำหรับผู้บริหารในยุคดิจิทัล จำเป็นที่จะต้องมีความสามารถ ในการใช้เครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ อย่างหลากหลายเพื่อใช้ในการเรียนรู้ การทำงาน การสื่อสาร การสร้างสรรค์ และผลิตสื่อ หรือเนื้อหาดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการรู้เท่าทันดิจิทัลในยุคปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จึงควรมีคุณลักษณะที่สำคัญ ได้แก่

1. การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล เป็นความสามารถสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ด้าน ICT ของสถานศึกษาให้ชัดเจน มีแผนกลยุทธ์สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์และมีจรรยาบรรณ ถ้ายทอดวิสัยทัศน์ร่วมกับการแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์กับบุคลากรอื่น ๆ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีโดยบูรณาการเทคโนโลยีสนับสนุนนโยบายการระดมทุนเพื่อสนับสนุนสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลปรับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่น ห้องสมุดอัตโนมัติห้องเรียนอัจฉริยะ สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นต้น

2. การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล เป็นการสร้างสรรค์พลวัตในการใช้เทคโนโลยีให้เป็นปกติจนเกิดเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกดิจิทัลในองค์กรด้วยการใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอเป็นปกติจนเกิดเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกดิจิทัล นักเรียนสามารถใช้และเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ผ่านอินเทอร์เน็ตได้ตลอดเวลา มีการตรวจสอบนวัตกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นและชุมชนการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์และดิจิทัล

3. การปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ กล่าวคือการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และนวัตกรรมอย่างมืออาชีพให้กับผู้เรียน การเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับครูผู้สอนและบุคลากรในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัลต่าง ๆ การจัดสรรเวลาทรัพยากรและการเข้าถึงการพัฒนาความเป็นมืออาชีพทางเทคโนโลยีการอำนวยความสะดวกและการมีส่วนร่วมในชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้วยการกระตุ้นให้บุคลากรเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีให้ความสนใจการวิจัยทางการศึกษาในการใช้เทคโนโลยีและการประเมินผลที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ

4. การปรับปรุงอย่างเป็นระบบ คือ การส่งเสริมความเป็นผู้นำในยุคดิจิทัลและการบริหารจัดการคุณภาพอย่างต่อเนื่องในองค์กรโดยการใช้แหล่งข้อมูลสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศในสถานศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการบริหารการศึกษา ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล และนำข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ประกอบการตัดสินใจเพื่อจัดการข้อมูล และสำรองข้อมูลในการบริหาร

5. การเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล การเป็นแบบอย่างที่ดีสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดความตระหนักในประเด็นทางจริยธรรม กฎหมายและสังคมตลอดจนความรับผิดชอบในสิ่งที่เกี่ยวข้องเพื่อวิวัฒนาการของวัฒนธรรมของสังคมดิจิทัลองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัล ผลักดันและบริหารให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และส่งเสริมให้ครูเลือกใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม สร้างแรงจูงใจกับบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อทำให้สถานศึกษาสามารถเปลี่ยนไปสู่ยุคดิจิทัลได้อย่างรวดเร็ว พัฒนาศักยภาพด้านความรู้และขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง สื่อสารประชาสัมพันธ์ และสร้างเครือข่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่หลากหลาย เป็นต้น

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

ดิจิทัลเทคโนโลยีมีผลกระทบต่อการบริหารงานของสถานศึกษาในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การบริหารทรัพยากรบุคคล การบริหารอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การบริหารกิจการนักเรียน และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งงานของสถานศึกษาในทุกด้านจะต้องมีระบบจัดการฐานข้อมูลของสถานศึกษาเพื่อการตัดสินใจในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลเป็นการดำเนินการต่าง ๆ ตามภารกิจของสถานศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไปโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในเรื่องการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ยกระดับคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยยึดหลักธรรมาภิบาลในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งประกอบด้วยยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนที่หลายประการที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ การจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และธรรมาภิบาล (Good Governance Principles in the Constitution of the Kingdom of Thailand BE) ทั้งนี้ต้องเกิดการรับรู้และร่วมมือกันในการบริหารสถานศึกษา

สร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานที่จะทำให้เกิดความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้เรียน และผู้ปกครอง การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล นอกจากต้องดำเนินการตามหลักการดังกล่าวแล้วควรต้องมีการบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา การบริหารเทคโนโลยีสำหรับสถานศึกษาและการนิเทศ กำกับติดตาม ประเมินผล และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีไปพร้อมกันในการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ จำเป็นที่ต้องพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างน้อย 6 ด้าน อันประกอบไปด้วย

ทักษะที่ 1 “การใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีที่มีอยู่” (Tools and Technologies) การยกระดับความสามารถในการใช้เครื่องมือที่มีอยู่เทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะสามารถตามทันเทคโนโลยีได้ เพราะเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์

ทักษะที่ 2 “การค้นหา และใช้งาน” (Find and Use) ทักษะการค้นหาและนำความสามารถไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการค้นหาเพื่อประกอบการตัดสินใจ การนำข้อมูลต่าง ๆ ในอินเทอร์เน็ตไปใช้งานให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพโดยเข้าใจถึงลิขสิทธิ์ของข้อมูลและการนำไปใช้

ทักษะที่ 3 “การสอนและเรียนรู้” (Teach and Learn) ทักษะนี้เป็นทักษะที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันในการแบ่งปันองค์ความรู้ความเชี่ยวชาญทั้งนักเรียนและผู้สอนจำเป็นต้องมีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ถูกต้องอยู่แล้วในระดับหนึ่งซึ่งรวมไปถึงการใช้เครื่องมือในการนำเสนอ (Presentation tools) ได้เป็นอย่างดี

ทักษะที่ 4 “การสื่อสาร และความร่วมมือ” (Communication and Collaborate) การสร้างให้เกิดสังคมใหม่ ๆ ที่แบ่งแยกออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ มากขึ้น เทคโนโลยีทำให้ทุกคนสามารถเชื่อมโยงติดต่อสื่อสารกันได้ง่ายขึ้น ดังนั้น ทุกคนจึงจำเป็นต้องเรียนรู้เพิ่มในเรื่องทักษะในการทำงานแบบใหม่ด้วยการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) การประชุมทางไกล (VDO Conference) รวมไปถึงการแชร์ข้อมูลเพื่อที่จะให้สามารถทำงานร่วมกันในสถานที่ต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

ทักษะที่ 5 “สร้างสรรค์และนวัตกรรม” (Create and Innovate) การสร้างนวัตกรรมเป็นเรื่องที่ง่ายมากขึ้นเนื่องจากการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองต่อการทำงานได้ดีมากขึ้นทั้งในรูปแบบของข้อความ รูปภาพ ซอฟต์แวร์ หรือบริการต่าง ๆ ซึ่งอาจหมายถึงการเขียนโปรแกรม การเขียนโค้ดด้วย

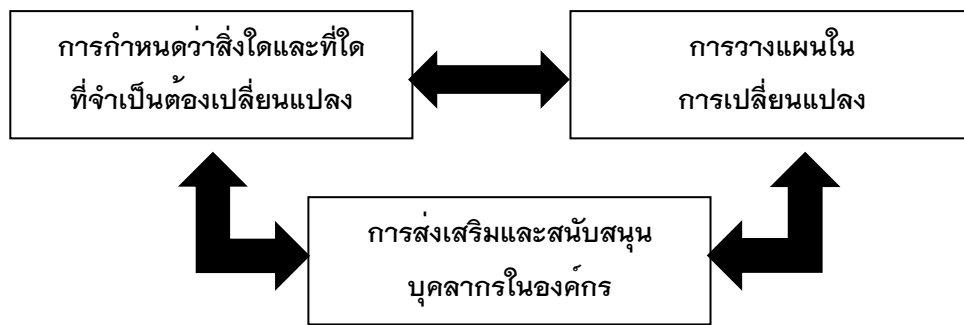
ทักษะที่ 6 “อัตลักษณ์และสุขภาวะ” (Identity and Wellbeing) หมายถึง การเข้าสู่โลกยุคดิจิทัลอย่างปลอดภัย เพราะยิ่งเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้ามากเท่าใดย่อมหมายถึงการที่เราจะได้พบเจอกับความเสี่ยงต่อการใช้งาน การจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มเด็กที่เกิดในยุคดิจิทัลโดยครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มบุคคลที่เกิดก่อนที่จะมีการใช้ดิจิทัลอย่างแพร่หลายนับเป็นความท้าทายในการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลอย่างมาก ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำความเข้าใจว่านักเรียนในยุคนี้มีการเรียนรู้อย่างไร และจะทำอย่างไรให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมหรือแนวทางใหม่ ๆ ที่จะเชื่อมโยงความคิด ความรู้โดยใช้เทคโนโลยีเป็นตัวส่งผ่านไปยังนักเรียนยุคดิจิทัล (Pakotang, 2018)

จึงอาจสรุปได้ว่า “การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล” นั้น มีความจำเป็นที่จะต้องมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบันมาช่วยในการบริหารการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนในการให้บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รู้ถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เหล่านั้นมาใช้ รวมถึงการเรียนรู้และฝึกทักษะในการใช้เทคโนโลยีของยุคดิจิทัลให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้วย

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลกับการบริหารสถานศึกษา

กระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากทั้งในระบบเศรษฐกิจโลกและในชีวิตประจำวัน เทคโนโลยีดิจิทัลมีการเติบโตอย่างรวดเร็วและเกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ อยู่เสมอ ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้องค์กรและสมาชิกอื่นในองค์กรต้องมีการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และเตรียมตัวเพื่อตอบรับการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้นำในยุคดิจิทัลจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อเปลี่ยนถ่ายองค์กรไปสู่ยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงของทุกองค์กรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้บริหารจึงควรจะต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำในตัวเองและให้ความสำคัญกับการวางแผนกลยุทธ์ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ ต้องเข้าใจ และสามารถเปลี่ยนจากภัยคุกคามทางดิจิทัล (Digital Threat) ให้เป็นโอกาสในยุคดิจิทัล (Digital Opportunity) การบริหารของผู้นำในยุคดิจิทัลจึง ประกอบไปด้วยลักษณะสำคัญ 3 ลักษณะ คือ

1. การกำหนดว่าสิ่งใดและที่ใดที่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง (Define Where Change is Needed Most) โดยผู้นำต้องทำการสำรวจและต้องทำความเข้าใจสภาพการดำเนินงานรวมถึงการค้นหาโอกาสหรือแนวทางที่จะนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้ในองค์กรเพื่อเปลี่ยนถ่ายองค์กรไปสู่ยุคดิจิทัลให้เหมาะสมต่อไป
2. การวางแผนในการเปลี่ยนแปลง (Choreograph the Change) ในขั้นตอนนี้จะเป็นการออกแบบและการวางแผนกระบวนการเปลี่ยนถ่ายองค์กรไปสู่ยุคดิจิทัลซึ่งผู้นำจะต้องเริ่มวางแผนด้วยการทบทวนว่าทั้งองค์กรและบุคลากรมีสมรรถนะหรือมีทักษะความรู้ความสามารถอยู่ในระดับใด รวมไปถึงการปรับรูปแบบในการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
3. การส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรในองค์กร (Empower People) ให้มีการพัฒนาและส่งเสริมทักษะความรู้ความสามารถของบุคลากรให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เพื่อพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น (Vivattanaputi, 2018) หน้าที่ของผู้นำยุคดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษานั้นจึงไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะผู้นำต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดิจิทัล และสามารถปรับตัวให้ทันต่อเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว เพื่อนำพาองค์กรเข้าสู่ยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้เขียนสรุปลักษณะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้นำ ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ลักษณะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้นำ

ที่มา: Phonchai (2020)

ทิศทางการขับเคลื่อนสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

ในขณะที่หลายองค์กรประสบความสำเร็จในกระแสโลกดิจิทัลกลับมีองค์กรอีกจำนวนมากที่กำลังประสบปัญหาในการตอบรับและปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว หากวิเคราะห์ห้ององค์กรที่สามารถตอบรับกระแสโลกดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพจะพบว่า มีปัจจัยภายในที่สนับสนุนความสำเร็จที่สำคัญที่จะนำพาให้องค์กรขับเคลื่อนไปสู่องค์กรยุคดิจิทัลได้ ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่าสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้จะเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนองค์กรสู่ยุคดิจิทัล องค์กรที่จะมีการทำงานที่ทันสมัย รวดเร็ว แม่นยำ และเกิดประสิทธิภาพตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1. ด้านกลยุทธ์ (Digital Strategy) กลยุทธ์ทางดิจิทัลที่ดีนั้นจะเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทาง การดำเนินงานขององค์กรโดยใช้ความสามารถของเทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุนให้องค์กรได้รับประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงไปสู่องค์กรดิจิทัล อีกทั้งกลยุทธ์ทางดิจิทัลที่ดีนั้นยังต้องสอดคล้องและส่งเสริมให้องค์กรสามารถบรรลุพันธกิจและวิสัยทัศน์ขององค์กร รวมถึงมีจุดมุ่งหมายในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเสริมสร้างประสบการณ์ ที่ดีให้กับผู้รับบริการหรือผู้ปฏิบัติงานปรับปรุงรูปแบบการดำเนินงานในองค์กรให้มีความสะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพไม่ใช่เพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้แก้ปัญหาเป็นจุด ๆ หรือเพิ่มประสิทธิภาพของเฉพาะบางกระบวนการ เพราะกลยุทธ์เป็นวัตถุประสงค์ระยะยาวที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ (David, 2012) ซึ่งการวางแผนกลยุทธ์เป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวข้องกับการกำหนดจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย และการกำหนด กลยุทธ์ที่ดีที่สุดเหนือกว่าการแข่งขันเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์กร ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่ไม่แน่นอน

2. ด้านผู้นำ (Leadership) องค์กรจะประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงได้นั้นจำเป็นต้องมีผู้นำที่เป็นต้นแบบที่ดี (Role Model) ที่พร้อมจะผลักดันและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงไปสู่องค์กรดิจิทัล ผู้นำจำเป็นที่จะต้องความเข้าใจและมองเห็นโอกาสในการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์มาใช้ อีกทั้งควรมีทักษะในการสื่อสารเพื่อสร้างแรงจูงใจและความเชื่อมั่นให้กับ

บุคลากรในหน่วยงาน รวมถึงเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการให้หน่วยงานต่าง ๆ ในองค์กรทำงานสอดคล้องกันเพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ หลายองค์กรดำเนินการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรทบทวนอำนาจการกำกับดูแลรวมทั้งแต่งตั้งมอบหมายให้มีผู้นำด้านการปฏิรูปองค์กรเพื่อให้องค์กรตอบรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ซึ่ง Yukl (2006) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคล เป็นคนที่มีอิทธิพลต่อผู้ตามในรูปแบบกระบวนการเพื่อลดความยุ่งยากของภารกิจในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน การแสดงออกทางภาวะผู้นำไม่จำเป็นต้องมีคนที่ตลอดเวลา เพราะภาวะผู้นำจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับภาวะผู้ตามและสถานการณ์ในขณะนั้น ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ผู้ตามที่แตกต่างกันผู้นำอาจจะต้องแสดงภาวะผู้นำที่แตกต่างกัน หรือในสถานการณ์หนึ่งบุคคลหนึ่งอาจแสดงภาวะผู้นำเมื่ออยู่ในอีกสถานการณ์หนึ่งบุคคลนั้นอาจอยู่ในฐานะผู้ตามก็ได้

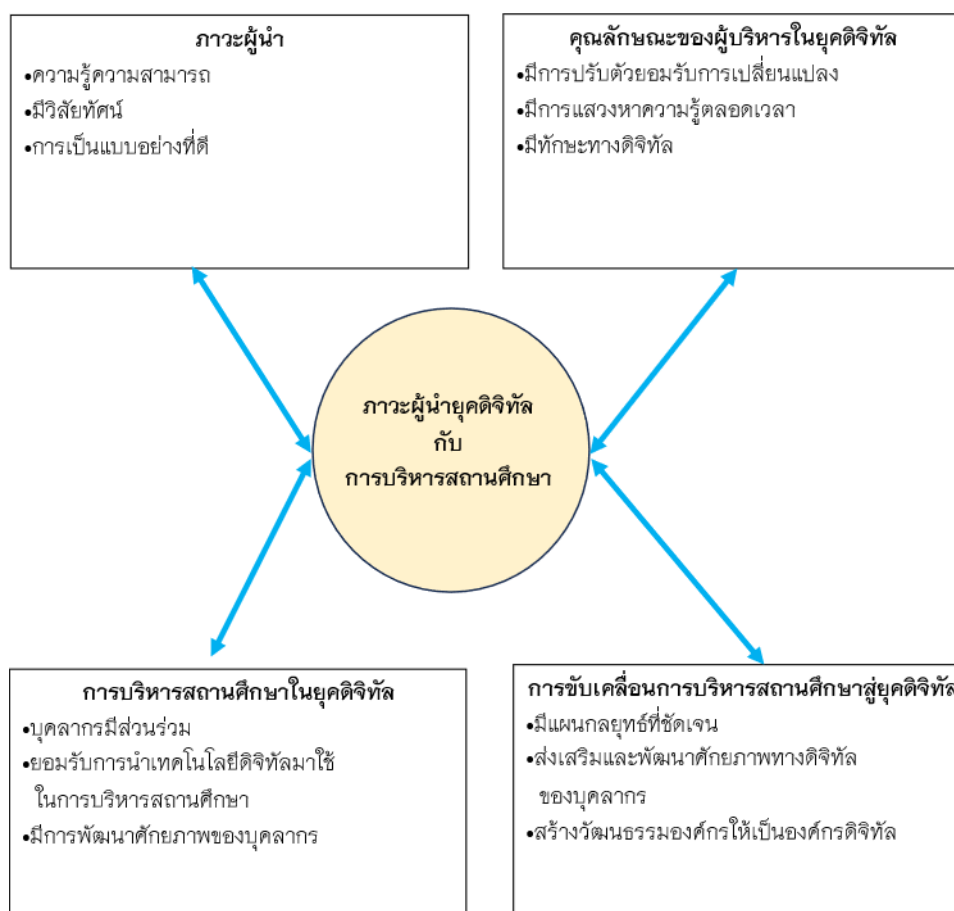
3. ด้านความสามารถของบุคลากร (Workforce Skills) บุคลากรในทุกระดับชั้นมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงให้สัมฤทธิ์ผล นอกจากการทำให้บุคลากรเข้าใจถึงความสำคัญและรู้สึกตื่นตัวกับการเปลี่ยนแปลงองค์กรยังจำเป็นต้องให้บุคลากรมีความสามารถที่เหมาะสม ทั้งนี้ความสามารถของบุคลากรสำหรับองค์กรดิจิทัลนั้นนอกจากต้องมีความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยี (Digital-Proficiency Workforce) ยังจำเป็นต้องมีความสามารถในการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เพื่อรองรับแนวคิดการให้บริการเป็นศูนย์กลาง ต้องมีความสามารถในการทำงานแบบยืดหยุ่น (Agile) เพื่อให้สามารถจัดการโครงการภายใต้การเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้รับประโยชน์สูงสุด ซึ่งองค์การใดต้องการเป็นองค์กรชั้นนำและสร้างความสำเร็จให้กับองค์กรนั้นจำเป็นต้องมีการสร้างทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) ให้เกิดกับองค์การ กล่าวคือ บุคลากรเป็นสิ่งสำคัญที่สุดขององค์การซึ่งจะมีทิศทางไปทางใดขึ้นอยู่กับคุณภาพและประสิทธิภาพของบุคลากรขององค์กรนั้น ๆ นอกจากนี้ Thongjuea and Thummek (2015) ได้กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การพัฒนาความสามารถของบุคลากรในองค์กรทุกองค์การ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีการพัฒนางานและพัฒนาคนของตน เพราะงานจะประสบความสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติงานเป็นสำคัญโดยใช้ทั้งกลยุทธ์และทักษะเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้งบประมาณที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4. ด้านวัฒนธรรมองค์กร (Culture) เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงไปสู่องค์กรดิจิทัลเป็นไปอย่างยั่งยืนองค์กรต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมให้สนับสนุนการสร้างนวัตกรรมและกระบวนการทำงานแบบใหม่ในอนาคต วัฒนธรรมองค์กรที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการเป็นองค์กรดิจิทัลนั้น นอกจากความพร้อมในการปรับตัว ความว่องไวต่อการเปลี่ยนแปลงและความยืดหยุ่นในการดำเนินการยังต้องประกอบด้วย การยอมรับความเสี่ยงซึ่งสนับสนุนให้องค์กรทดลองสร้างรูปแบบการทำงานหรือบริการใหม่และทดลองปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และนำความรู้ไปต่อยอดการพัฒนา การทำงานร่วมกันเพื่อส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานเข้าใจการดำเนินการสร้างความเข้าใจระหว่างหน่วยงาน ระดมความรู้ ความสามารถ และความคิดเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่ง Duangchatam (2014) ได้กล่าวถึง

คุณลักษณะของวัฒนธรรมองค์กรสามารถเรียนรู้ได้ผ่านการสังเกตจําเรียนรู้อาจได้จากประสบการณ์ต่าง ๆ และสามารถส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่นการปรับตัวเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับบุคลากรในองค์กรจะเป็นสิ่งสำคัญในการปรับตัวเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร การปรับเปลี่ยนไปสู่องค์กรดิจิทัลนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมขององค์กรโดยทบทวนว่าปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จดังกล่าวข้างต้นอยู่ในสถานะใด ปัจจัยใดที่ต้องได้รับการส่งเสริมและปรับปรุงเพื่อให้องค์กรมีศักยภาพในการนำเทคโนโลยีและดิจิทัลมา เป็นกำลังขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายได้อย่างบรรลุผล การพัฒนาองค์กรในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลง ในโลกของยุคดิจิทัลนั้น ผู้เขียนมองว่านอกจากจะเป็นการปรับตัวเองให้เข้ากับโลกยุคโลกาภิวัตน์แล้วยัง เป็นการพัฒนาตนเองให้เท่าทันในด้านการปฏิบัติตน และปฏิบัติงานอีกด้วย

บทสรุป

ในยุคดิจิทัลมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม การดำรงชีวิตของประชาชน ฯลฯ ส่งผลให้ผู้บริหารยุคใหม่ต้องมี “ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล” ในการบริหาร สถานศึกษา นั่นคือ ต้องแสดงออกถึงความมีภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลให้เห็นเด่นชัดทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ การใช้และการสร้างสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อการบริหารสถานศึกษาได้อย่างสร้างสรรค์ มีคุณภาพ มีการปรับเปลี่ยนบทบาท หน้าที่และกระบวนการใหม่ในการบริหารที่แตกต่างไปจากเดิมที่ เพียงมุ่งการทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรมาเป็นกระบวนการบริหารงานแบบสมัยใหม่ที่นำ เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น “คุณลักษณะของภาวะผู้นำ” ที่สำคัญ จะต้องมีการ ปรับตัว ปรับกลยุทธ์ต่าง ๆ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ยอมรับเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในกระบวนการ ทำงานภายในองค์กรและรู้จักการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้อย่างหลากหลาย “การบริหาร สถานศึกษาในยุคดิจิทัล” ให้ประสบผลสำเร็จนั้นผู้บริหารควรจะต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มี ส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและหาแนวทางในการแก้ปัญหาภายในองค์กร มีการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถเพื่อพร้อมรับมือกับการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และ“ทิศทางที่สำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาสู่ยุค ดิจิทัล” จะต้องผสมผสานทักษะทางปัญญาของมนุษย์เข้ากับความสามารถของเทคโนโลยี เพื่อสร้าง องค์กรให้มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาไปข้างหน้าไม่ว่าองค์กรจะอยู่ที่ขั้นตอนใดใน การเปลี่ยนแปลง สิ่งที่สำคัญคือองค์กรจะต้องค้นหา สนับสนุนและพัฒนาแรงงานของตนที่มีอยู่ใน ปัจจุบันและผู้นำในอนาคตเพื่อพัฒนาศักยภาพที่จำเป็นสำหรับบุคลากรในโลกดิจิทัล ผู้นำที่สามารถ ผลักดันกลยุทธ์ขององค์กร สร้างวัฒนธรรมและสื่อสารวิสัยทัศน์รวมถึงแผนงานที่ชัดเจนแก่บุคลากร ของตน พร้อมกับการค้นหา ส่งเสริมและพัฒนาทักษะแรงงานจะช่วยเปลี่ยนแปลงองค์กรให้เข้าสู่ระบบ ดิจิทัลได้อย่างสมบูรณ์และกลายเป็นการบริหารแบบดิจิทัลที่ประสบความสำเร็จต่อไป สรุปได้ดังแผนภาพ ที่ 2

ภาพที่ 2 ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลกับการบริหารสถานศึกษา

References

- Chamchoi, S. (2018). *School administration in the digital age*. Chulalongkorn University.
- Duangchatam, K. (2014). *Study on participation in the administration of small schools of the Basic Education Board under the Office of Mahasarakham Primary Education Area District 2* [Master's thesis, Mahasarakham Rajabhat University].
- David, F. R. (2012). *Strategic Management: Concepts and cases* (6th ed.). Prentice Hall.
- Ministry of Education. (2019). *Educational process and skill development*. <https://www.moe.go.th/>
- Ministry of Education. (2019). *Teaching and learning in the digital age*. <https://www.moe.go.th/moe/th/news/>
- Mrazek, P. (2565). *Administration of educational organization in digital era*. <http://ed-adm.buu.ac.th/public/backend/upload/ed-adm.buu.ac.th/document/file/document166623381159360600.pdf>

- Office of the National Economic and Social Development Council. (2018). *National strategy 2018–2037 (Gazette Version)*. Office of the National Economic and Social Development Council.
- Pakotang, J. (2018). *Management strategy for quality development* (6th ed.). Siritham Offset Printing House.
- Phonchai, R. (2020). Leadership and administration in the digital age. *Journal of Humanities and Social Sciences Mahamakut Buddhist University Isan Campus*. 1(3), 53–62.
- Sunkpho, J. et al. (2017). *Digital management leadership: IT organizations and IT-related organizations in Bangkok and metropolitan areas*. College of Innovation.
- Sukrakan, C. (2019). *Leadership of organizational executives in the era Thailand 4.0*.
<https://spark.adobe.com/page/YLGxuPO3qkdtE/>
- Thongjuea, T., & Thummek, P. (2015). Human resource development guidelines in the 21 century: educational dimensions. *The Journal of MCU Peace Studies*, 5(3), 389–403.
- Vivattanaputi, T. (2018). Digital transformation is the one important mission of CEO today.
<https://th.linkedin.com/pulse/digital-transformation>.
- Yukl, G. (2006). *Leadership in organization* (6th ed.). Prentice Hall.